

บทคัดย่อ

รายงานฉบับนี้ มีจุดเน้นอยู่ที่ประเด็นศาสนาและอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยง นั่นก็คือ พยายามจะตอบคำถามพื้นฐานที่คนทั่วไปหรือแม้แต่นักเรียนนักศึกษาจำนวนมากก็ไม่เข้าใจว่า “กะเหรี่ยง” เป็นใคร อะไรเป็นตัวกำหนดความเป็นกะเหรี่ยง กะเหรี่ยงในพม่ากับกะเหรี่ยงในไทยนั้นเหมือนกันหรือไม่ ทำไมกะเหรี่ยงต้องรบกับพม่า กะเหรี่ยงต่างจากกลุ่มชาวเขาอื่นอย่างไร ที่ว่ากะเหรี่ยงพุทธกับกะเหรี่ยงคริสต์ที่รบกวนบริเวณชายแดนไทยนั้นเป็นอย่างไร กะเหรี่ยงนับถือศาสนาอะไร และการเปลี่ยนแปลงทางศาสนาทำให้ความเป็นกะเหรี่ยงเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ จากการศึกษาทั้งโดยเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่บันทึกในประเทศพม่าและประเทศไทย งานศึกษาของนักวิชาการคนอื่น ๆ และการเก็บข้อมูลภาคสนามบริเวณชายแดนไทย-พม่า แถบอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก รายงานฉบับนี้ได้ประมวลความรู้ที่เกี่ยวกับกะเหรี่ยงโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นสี่บท สองบทแรก เป็นบทว่าด้วยอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยงในประเทศพม่า และว่าด้วยอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยงในประเทศไทย โดยบรรยายรายละเอียดพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ การสร้างองค์กรและภาพลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของคนกะเหรี่ยง บทต่อมา ว่าด้วยรายละเอียดของการเปลี่ยนศาสนาและความสัมพันธ์กับความเป็นชาติพันธุ์ บทสุดท้ายในส่วนของเนื้อหา ว่าด้วยสถานการณ์ปัจจุบันของการต่อสู้เพื่อชาติพันธุ์ และอัตลักษณ์ที่หลากหลายของกะเหรี่ยงบริเวณชายแดนไทย-พม่า จากการประมวลข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พอลจะได้ข้อสรุปดังนี้

- คำว่า “กะเหรี่ยง” และคำเดียวกันแต่เป็นภาษาอื่น ๆ เช่น คะหฺยั้นในภาษาพม่า ยางในภาษาของคนไทยภาคเหนือ เป็นต้น เป็นคำที่ใช้มาก่อนการเกิดขึ้นของราชอาณาจักรไทยและรัฐชาติพม่า เป็นคำที่ใช้เรียกแบบรวม ๆ สำหรับคนที่อยู่เขตชนบททางไกลและป่าเขาที่มีวัฒนธรรมแตกต่างจากคนกลุ่มใหญ่ ต่อมาเมื่อในยุคอาณานิคมและรัฐชาติสมัยใหม่ คำว่า “กะเหรี่ยง” เริ่มถูกจัดให้เป็นกลุ่มอย่างเป็นทางการบนพื้นฐานการวิเคราะห์ด้านภาษา โดยรวมกลุ่มย่อย ๆ หลายกลุ่มเข้าด้วยกัน ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงหลายกลุ่มย่อย ไม่เคยรู้จักกัน อยู่ห่างกัน มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมากแม้แต่ภาษาก็ต่างและใช้สื่อสารกันไม่ได้ แต่ด้วยการสนับสนุนของรัฐอาณานิคมและมิชชันนารีในพม่า มีการพัฒนาด้านภาษาเขียน การสร้างประวัติศาสตร์ของคนกะเหรี่ยง ทำให้วาทกรรมของความเป็นชาติ “กะเหรี่ยง” ที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเกิดขึ้น เช่นเดียวกับในประเทศไทย ที่ “กะเหรี่ยง” ถูกจัดให้เป็นชาวเขากลุ่มหนึ่ง และ ความเป็น “กะเหรี่ยง” ถูกนิยามโดยรัฐ นักวิชาการ และนักพัฒนา ทำให้ “กะเหรี่ยง” ที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งกลายเป็นสิ่งที่ที่ เป็นความเป็นจริงในสังคม

- กระบวนการพัฒนาประวัติศาสตร์ที่ต่างกัน สร้างประสบการณ์ที่ต่างกันให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศ ก่อรูปเป็นจิตสำนึกทางชาติพันธุ์ และการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในรูปแบบที่ต่างกัน มีกระบวนการต่อสู้ที่ต่างกัน การปกครองโดยอาณานิคมของอังกฤษและการทำงานของมิชชันนารีในพม่า ทำให้ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์มีรากลึก ก่อให้เกิดองค์กรที่เป็นตัวแทนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ดำเนินการต่อสู้ด้วยอาวุธหลังจากที่พม่าได้เอกราชหลายสิบองค์กร ในขณะที่ในประเทศไทยการรวมกลุ่มขององค์กรทางชาติพันธุ์หลายองค์กร เป็นองค์กรที่ทำงานพัฒนาเพื่อยกระดับสถานภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ ในขณะเดียวกันก็เรียกร้องให้รัฐปฏิบัติต่อในลักษณะที่เท่าเทียมกันกับคนกลุ่มใหญ่ของประเทศ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ปราศจากความขัดแย้ง ไม่ได้เป็นการต่อสู้เพื่อแยกตัวออกจากรัฐ

- ในระดับบุคคล ประสบการณ์และจิตสำนึกของความเป็นคนในชาติและของการเป็นคนของกลุ่มที่มีการปะทะประสานกันอย่างเป็นจริงทั้งสองอย่างนั้นอยู่ร่วมกัน ทั้งเชื่อมโยงกัน และขัดแย้งกัน จิตสำนึกของความเป็นชาติถูกปลุกฝังโดยกลไกของรัฐจำนวนมากในทางการเมือง การศึกษาและสื่อต่าง ๆ ดูเหมือนจะมีพลัง และการแสดงตัวตนเป็นคนในชาติก็นำมาซึ่งสิทธิที่พลเมืองพึงมีพึงได้ ในขณะที่จิตสำนึกและประสบการณ์ของการเป็นกลุ่มในชีวิตประจำวันนั้นเป็นเรื่องของการเผชิญหน้าที่เป็นจริง แต่กลุ่มประเภทหลังนี้ก็มิได้หลากหลายกลุ่มเช่น กลุ่มตาม ศาสนา หมู่บ้าน เครือญาติ ฯลฯ การตัดสินใจในเรื่องการแสดงตัวตนของบุคคลจึงเป็นเรื่องที่ซับซ้อนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสถานภาพและกลยุทธ์ของการอยู่รอด ในขณะเดียวกันก็ขึ้นอยู่กับอารมณ์ความรู้สึก ความผูกพันและความศรัทธาที่เปลี่ยนไปเมื่อสถานการณ์มีการเปลี่ยนแปลง ด้วยเหตุนี้ อัตลักษณ์หรือตัวตนของคนกะเหรี่ยงจึงไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ มีความหลากหลายทั้งในเรื่องของสถานที่และเวลา